



d'Leit sech an esou Situatiounen befannen, datt se hirem Liewe wëllen en Enn setzen.

Mir hunn en Accord-cadre, Dir wësst et, deen iwwert de Mobbing, zwëschen dem OGB-L, dem LCGB an de Patronen, deen u sech de Mobbing relativ gutt definéiert. Mir hunn am Secteur public zu Lëtzebuerg am Statut, dat wësst Der och, souwuel eng Definitiou vum Mobbing, ee Verbuet vu Mobbing sexuel, moral, Harcèlement sexuel, Harcèlement moral, wéi och Prozeduren, wéi do ze reagieren ass. Mä mir hunn awer zu Lëtzebuerg kee gesetzleche Kader fir de Mobbing am Privatsektor. An et wier wierklech dréngend, datt dee gesetzleche Kader géif geschafte ginn.

Eng weider Proposition ass déi vun de Personalvertrieeder an de Betriber, sief et Personalvertrieeder, sief et Délégués à la santé-sécurité, déi onbedéngt Formatiounen brauchen. Et ass och falsch, fir ze mengen, wann een een am Betrib hätt, dee sech ëm déi Problematik bekëmmert, da wier de Problem geléist. Dat ass falsch! Et kann een d'Problematik net delegéieren un eng Persoun. Et muss en allgemengt Bewosstsinn an de Betriber sinn, eng allgemeng Formatioun do sinn op allen Ebenen, fir sech der Problematik unzehuelen. Dat heescht awer net, datt d'Formatioun vun eenzelne Leit, zum Beispill vun de Personalvertrieeder, net immens wichteg ass.

An do ass et och eng gewëssen Angscht, datt déi Spuermoossnamen, déi d'Regierung wëlls huet am Beräich vun der Subventioun fir d'Betriber fir d'Formatioun, a leschter Instanz dozou féieren, datt d'Betriber an Zukunft manner investéieren an d'Formatioun oder mindestens selwer wëllen decidéieren, a wat se investéieren, datt déi Formatiounen, déi nach gemaach ginn, grad déi sinn, déi dem Betrib direkt, produktivstesch eppes solle bréngen, an datt esou Saache wéi déi do och an de Plans individuels de formation, de Plans personnels de formation ewechfalen.

An dann e leschte Punkt, op deen ech wëll hiweisen, datt ass deen, datt et wierklech och Zäit géif ginn, fir am öffentliche Sektor ze klären, wien dann elo zoustänneg ass fir d'Employés privés, déi bei de Gemengen, beim Stat schaffen. An dat stëmmt och, wat d'ITM ugeet, mä och, wat d'Santé au travail ugeet, wou dat eng relativ Onkloerheet ass an en Hin an Hier ass, wie sech ëm déi Leit bekëmmert - bei der ITM ass et bis haut nach ëmmer keen -, an déi Fro misst och gekläert ginn.

Ofschléissend wëll ech also soen, datt mer frou wieren, wann an deene sechs Achsen, déi am Plang hei ugedeit sinn, wou geschafft gëtt, wann do soit eng spezifesch Achs iwwert d'Aarbechtswelt kéint derbäikommen, wou déi Propositionen do géifen diskutéiert ginn an och hoffentlech kéinte festgehalen ginn, soit, datt et eng transversal Problematik wier - d'Aarbechtswelt duerch déi sechs Achsen -, déi dann awer spezifesch misst berücksichtegt ginn.

A mir hoffen och, datt, wat d'Ressourcen ugeet, d'Finanzen haaptsächlech, well et ass geschwat ginn, datt op ganz ville Plaze muss ausgebaut ginn... Ech wëll lech just nach ee Beispill ginn, dat ass: Och d'Chambre des Salariés, déi hei schonn e puermol zitéiert ginn ass, huet eng Stressberodung, déi souwuel preventiv schafft, mä awer och individuell schafft. Déi kann déi Aarbecht net maachen, déi se am Fong geholl wëllt maachen a misst maachen, well se net genuch Ressourcen huet!

Also, mir müssen op villen Ebene Ressourcë stäerken. A wann dat verlaangt, datt de Budget méi héich misst sinn, dee virgesinn ass, hoffe mer, datt d'Regierung och déi Décisioun hält oder der Chamber proposéiert, fir dann déi Suen auszeginn, déi ee misst ausginn, fir dat ze maachen. Ech soen lech Merci fir d'Nolauschteren!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - Merci och dem Här Turpel. An d'Wuert huet elo d'Gesondheitsministesch, fir op d'Suggestiounen ze reagieren. Madame Mutsch, Dir hutt d'Wuert.

#### Prise de position du Gouvernement

► **Mme Lydia Mutsch, Ministre de la Santé.** - Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, ech mengen, Dir verzeit mer elo, wann ech net op all eenzel Suggestioun a Reflexioun, déi haut hei gemaach ginn ass, kann agoen. Mä ech hu mer awer ganz vill Notize gemaach an ech hu mer der och e puer matbruecht vun deenen, déi douewe sëtzen a sech och Notize gemaach hunn. A mir wäerten op alle Fall all déi vill gutt Suggestiounen mat op de Wee huelen.

Mir huet et immens vill Freed gemaach, dass als Éischt emol d'Iddi vun engem nationale Suicidepreventiounsprogramm iwwerall, bei allen,

déi hei an der Chamber vertruede sinn, ganz gutt ukomm ass. An ech mengen och, dass kee Wee derlaanschtféiert.

Wat mer och Freed gemaach huet, dat ass, dass mer konnte konstruktiv matenee schwätzen, dass déi Proposen, déi hei gemaach gi sinn, alleguerte geleet ware vun enger Verbesserung vun der Situatioun, wéi mer se hei zu Lëtzebuerg hunn, och wa mer am internationale Verglach net esou schlecht dostinn. Mä, wéi et hei vu ville vun lech gesot ginn ass, all eenzelne Mënsch, dee mer verléieren a wou mer awer am Hannerkapp ëmmer eis soen, mir hätten e vläicht kënne retten, ass et derwäert, dass mer eis déi Gedanken haut doriwwer maachen.

Dat Eenzezt, wat net richtig war, dat ass, dass mer hei in extremis deen Débat ugefrot hätten. Am Contraire, ech hat dee schonn de 7. Juli ugefrot, an ech hat och d'Chamberskommission schonn am Mee driwwer informéiert, dass deen Débat géif ugefrot ginn. An d'Tat saach, dass muer eis national Gesondheitskonferenz ass, op déi ech lech alleguerte ganz häerzlech wëll invitéieren, wou ënner anerem och de Suicide um Ordre du jour steet, ass ganz einfach eng Coincidence. An ech wollt dem Chamberspräsident Merci soen, dass hie mer et erméiglecht huet, dass ech deen Débat virdru konnt hei an der Chamber féieren. Well vläicht kënne schonn déi eng oder aner Suggestiounen, déi haut hei artikuliert gi sinn, muer och an d'Diskussioun mat afléissen. Do fir sinn ech wierklech, wierklech dankbar!

Ech denken och, dass et richtig war, fir hei eng ganz breet Consultationsphas ze maachen, déi vläicht och e bësse méi laang gedauert huet. Dat war awer wierklech derwäert, dass wierklech hei sechs Ministären zesumme geschafft hunn, dass mer Eescht gemaach hu mat deem, wat och dës Regierung ëmmer erëm ukënnegt: dass mer wëllen interministériel zesummeschaffen. An ech mengen, hei waren ënnert mengem Virgänger wierklech déi richtig Jalone geluecht gi fir dësen nationale Plan suicide. Dat schéngt mer also ganz wichtig ze sinn. An net nëmme déi sechs Ministären hu gutt zesumme geschafft, mä mat allen Acteuren um Terrain ass geschafft ginn. An hinne wëll ech och e ganz grouse Merci soen!

Da kann ech och direkt eng kleng Remarque zum Budget maachen. Natierlech, wa mer hei vu plus ou moins enger Millioun op enger Lafdauer vun dräi, véier Joer schwätzen, da muss mer dat natierlech nach am Detail opstellen. Dat ass kee Budget, deen Der herno exklusiv wäert am Ministère de la Santé begéien. Do wäerte mer eis dann och opdeelen ënner Ministären. Et sinn och 1,25 ETPen, Psychologe virgesinn an deenen nächste Joren, wou mer souwuel de Centre d'intervention et de prévention wëlle stärke wéi och den SOS Détresse, deen hei e puermol genannt ginn ass an deen ënnert der Tutelle vum Ministère de la Famille ass.

Dat sinn also Diskussiounen, déi nach ze féiere sinn, a mir wollten awer och déi Diskussiounen en connaissance de cause féieren an de Plang fir d'Éischt definitiv op de Pabeier bréngen an dann déi Consultatiounen tëscht de Ministären, déi alleguerten um Terrain matgeschafft hunn, fir déi dann ze maachen.

Ech gräifen dat och op, wat ënner anerem d'Madame Andrich gesot huet, dass et wierklech wichteg ass, fir kloer Indicateuren ze hunn a propper Datebanken opstellen. Mir schaffe jo dorunner, fir en Observatoire national de la santé ze kreéieren. En attendant probéiere mer natierlech, déi Datebanke schonn unzeleeën oder ze compléetieren, do wou se schonn do sinn. Ech gräifen och déi Proposen hei op. Zum Deel si se och schonn en place mat eise Centre-de-recherchen, virun allem dem CRP-Santé, wou scho wichteg Donnéeën do sinn. Awer och déi proposéiert Zesummenaarbecht mat der Universitéit Lëtzebuerg wëlle mer opgräifen, fir déi Datebanken opstellen.

Ech deelen och d'Meenung vun all deenen, déi soen, dass et wichteg ass, déi eenzel Strukturen, déi mer schonn hunn, ënnereneen nach besser ze vernetzen a virun allem d'Koordinatioun um Terrain ze verbessern. Déi therapeutesch Ketten, vun där Dir och geschwat hutt, Madame Andrich, dat ass wierklech ganz wichtig, an zwou vu sechs Achsen dréien nëmme ëm déi dote Punkten. An dat ass a mengen Aen och ee vun de wichtigste Voiete vun dësem Plan national.

Et ass och hei gesot ginn, dass déi eenzel Risikogruppen, zu deenen zum Beispill déi depressiv Mënsche gehéieren, dass déi propper encadréiert misste ginn an dass et heiansdo wierklech wuertwärtlech eng Fro vu Liewen an Doud wier, fir déi richtig Symptomer an déi éischt Signaler uerdentlech kënne ze interpretéieren. Dat ass och eng Remarque, déi vun der Madame Hemmen gemaach ginn ass, och am Zesummenhang mat enger fréier Preventioun,

déi mer mussen maachen, och am Zesummenhang mat der Formatioun, op déi si insistéiert huet.

A virun allem och wëll ech dat ervirsträichen, wat si développéiert huet am Zesummenhang mat de Kanner, mat deene ganz Jonken. An et huet mech wierklech betrafft gemaach, wéi si hei déi Reflexioun gefouert huet, déi si op eng Etüd baséiert huet, dass Kanner heiansdo bis op zéng verschidde Plazen uklappen a Signaler ginn, bis een hinnen iwwerhaapt uerdentlech nolauschtert! Dat huet mech wierklech betrafft gemaach an, ech mengen, dat trifft et och ganz gutt, dass mer heiansdo net nëmme als Elteren, mä och als déi um Terrain, an de Spideeler, oder d'Dokteren oder d'Leierpersonal, dass mer wierklech déi Signaler mussen héieren, déi d'Kanner eis mat op de Wee ginn.

A ganz eescht huele mer och déi Reflexiounen vun der Madame Hemmen iwwert de Cybermobbing. Ech denken, dat ass eng wichteg Reflexioun, déi nëmme usazweis diskutéiert ginn ass, mä déi, mengen ech, awer méi ee grouse Stellwäert soll hunn.

Den Här Bauler huet och ganz recht, wou en dovunner geschwat huet, dass et wichteg ass, fir opzehalen ze stigmatiséieren. Doranner si mer als Gesellschaft ganz gutt a mir wëssen net ëmmer, wat mer domadder uriichten, a mir sollten eis wierklech net genéieren, fir an alle Liewenslagen, vu kleng Kanner un, de Mënschen d'Wäertschätzung mat op de Wee ze ginn, déi mir hinnen als Mënschen zoumoossen. Ech denken, dass dat ganz wichteg ass, an ech hunn dat ganz flott fonnt, déi Aart a Weis, wéi hien dat hei gesot huet.

Och déi Reflexiounen, déi hien eis ginn huet, fir méi cibléiert bei Risikogruppe virzegoen. Dat gräift jo dat op, wat ech och éinescht gesot hunn am Zesummenhang mat den Ausféierung vum ënner anerem der Madame Andrich iwwert d'Depressiounen an och d'Erweiterung vun dem Plang mat konkreten Aktiounen, wat eis wierklech um Häerz läit.

E puer vun lech hunn och hei d'Iddi fonnt op der Aarbechtsplaz opgegraff an déi Etüd, déi gemaach ginn ass am Zesummenhang mat de Salariéen a wéi wierklech och Stress op der Aarbechtsplaz oder Mobbing oder och schwiereng Situatiounen mat den Aarbechtskollege kënnen dozou féieren, dass een an eng vun deene Risikogruppe kënnt. Ech wëll net elo déi eenzel Achsen nach eng kéier hei oplëschen, well der vill vun lech déi genannt hunn.

Gutt a wichteg hunn ech och déi Iddi fonnt - dat huet ënner anerem den Här Bauler gesot, awer ech mengen, et ass och vun aneren nach gesot ginn -, dass mer solle probéieren, 24 Stonnen op 24 wierklech eng Ulaftell iwwer Telefon ze bidden. Ech mengen, ënner anerem d'Madame Lorsché hat och dorop higewisen.

Am Moment fonctionnéiert den Telefon vun SOS Détresse vun 3 Auer mëttes bis 11 Auer owes an der Woch, an iwwert d'ganz Nuecht bis 7 Auer moies de Weekend. Mä, ech mengen, wann eng Persoun en détresse ass, dann dierf et net dovunner ofhängeg sinn, ob déi Détresse eben de Weekend méi an Erscheinung trëtt oder an der Woch. Dat hunn ech mer wierklech opgeschriwwen an dat huelen ech och ganz eescht.

D'Roll vun de Medie war ee vun de Voieten, op deen d'Madame Lorsché agaangen ass. Ganz wichteg huele mer och den Ausbau vun der primärer Berodung, d'Roll vun den Elteren, och déi Interferenzen tëscht Suchtverhalten a Suicide. An dann och ee Volet, op dee si am Besseren agaangen ass, dat ass d'Médecine scolaire, bei der Konfliktbewältigung vläicht och hei d'Iddi vun enger Charte fir d'Suicidepreventioun, an och deen Akzent, dee si geluecht huet op den Harcèlement moral. All déi Piste sinn ugeduecht, mä, ech mengen, mir si jo haut dofir do, fir vläicht nach eng dropzeleeën oder fir eng Rei vun Aktiounen nach weider ausbauen, an dofir ware mer ganz dankbar.

Bon, den Här Kartheiser huet hei eng Rei vu familiäresch Reflexiounen gemaach. D'Famill huet natierlech e wichtige Stellwäert an der Suicidepreventioun. Ech wëll ënner anerem dem Här Kartheiser d'Informatioun ginn, dass mer deen Treffpunkt, also dee Centre de consultation, wou déi gescheeten Eltere kënnen higoen, wann een Elterendeel d'Garde vun de Kanner net huet, dass dee mat consultéiert ginn ass bei enger vun deenen Achsen, déi mer definéiert hunn, an dass och verschidden Aktiounen, déi mer ganz prezis mat op de Wee ginn hunn, an Zesummenaarbecht mat ebe grad deenen, déi an deene Beräicher schaffen, konnte geschéien.

Dir hutt och Reflexiounen gemaach iwwer: Wat ass d'Fräiheet vum Mënsch? Do komme mer an e ganz philosophesche Beräich. Mä dat sinn natierlech Reflexiounen, déi mir eis och gemaach hunn an déi zum Deel och an eis Aktiounen mat eragefloss sinn. Mä dat sinn natier-

lech och ëmmer verschidden Ausrichtungen, jee nodeem, aus wéi enger Perspektiv een et kuckt.

Den Här Turpel huet hei a mengen Ae ganz interessant Reflexiounen gemaach am Zesummenhang mat nationale Koordinatiounsmechanismen, fir d'Aarbechtsmedezin ze stäerken. Dat schéngt mer ganz wichteg ze sinn, net nëmme am Beräich vun der Preventioun, mä och vun der Formatioun. Bon, d'Formatioun méi spezifesch vun de Personalvertrieeder ass schonn eng vun deenen Aktiounen, déi mer virgesinn hunn. Mä mir huelen och déi aner Reflexiounen mat op de Wee.

An ech géif dann ofschléisse mat enger Remarque, déi Dir gemaach hutt, Här Turpel, fir nämlech allen Acteuren e Merci ze soen, net nëmme deenen, déi um Terrain schaffen, mä déi virun allem hir wäertvoll Experienz an hiren Know-how mat an eise Plan national suicide afléisse gelooss hunn.

Ech mengen, ech war kuerz genuch, Här President, an domadder géif ech nach eng kéier Merci soe fir deen interessanten Débat, dee mer haut konnte féieren.

► **Plusieurs voix.** - Très bien!

► **M. Mars Di Bartolomeo, Président.** - Merci och der Madame Gesondheitsministesch.

A mir géifen dann zum nächste Punkt vun eise Ordre du jour iwwergoen. Ech wollt lech awer, ier ech dem Rapporteur d'Wuert ginn, just nach zwou Informatiounen ginn.

### 10. 6738 - Proposition de loi portant organisation d'un référendum national sur différentes questions en relation avec l'élaboration d'une nouvelle Constitution

#### Déclaration de recevabilité

Fir d'Éischt: Iwwer Lettre circulaire huet sech d'Présidentekonferenz haut de Mëtteg fir d'Recevabilitéit vun der Proposition de loi 6738 iwwert d'Organisatioun vun engem Referendum iwwer verschidde Froen am Zesummenhang mam Ausschaffe vun enger neier Constitutionioun ausgeschwat. Déi Proposition de loi gouf an der Sëtzung vun haut vum Här Alex Bodry a sengem eegenen Numm an am Numm vum Här Eugène Berger a vun der Madame Viviane Loschetter deponéiert.

Ass d'Chamber bereet, sech der Positioun vun der Presidentekonferenz unzeschléissen?

(Assentiment)

Da soen ech Merci.

(La proposition de loi n°6738 est renvoyée à la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle.)

### 11. Changements de composition de commissions parlementaires (suite)

An ech wollt lech just nach matdeelen, dass eng weider Emännerung komm ass, wat d'Zesummesetzung vun der Kulturkommission ugeet. Do ersetzt den Här Laurent Zeimet elo definitiv den Här Marc Lies.

Ass d'Chamber do dermat d'accord?

(Assentiment)

Dat ass de Fall. Dann ass dat esou decidéiert. Den nächste Punkt vum Ordre du jour ass de Projet de loi 6680 iwwert den automatischen Informationsaustausch am Steuerberäich. D'Riedezäit ass nom Modell 1 festgeluecht an d'Wuert huet elo direkt de Rapporteur, den Här Guy Arendt. Här Arendt, Dir hutt d'Wuert.

### 12. 6680 - Projet de loi prévoyant la procédure applicable à l'échange de renseignements sur demande en matière fiscale et modifiant la loi du 31 mars 2010 portant approbation des conventions fiscales et prévoyant la procédure y applicable en matière d'échange de renseignements sur demande

Rapport de la Commission des Finances et du Budget

► **M. Guy Arendt (DP), rapporteur.** - Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, haut de Mëtteg presentéieren ech lech de Rapport iwwert de Projet de loi zu deem vill diskutéierten Informationsaustausch. Dëse Gesetzesprojet ass den 10. Abrëll 2014 vum Finanzminister déposéiert ginn. D'Chambre des Salariés huet den Text den 3. Juni analyséiert, an d'Chambre de Commerce huet hiren Avis de 16. Juni uge-